

Dossier hervormingen secundair onderwijs

Visie ACOD op de oriëntatienota

Geen vrijgeleide

Omwille van de conceptuele aard van de oriëntatienota blijven nog heel wat vragen onbeantwoord:

- Wenst men een besparing te realiseren door een nieuwe structuur in te voeren?
- Zal deze hervorming een verhoging van de werkdruk inhouden voor de personeelsleden?
- Op welke manier zal de vrije-keuze-problematiek bekeken worden?
- Krijgt elke leerling een voldoende brede algemene vorming gedurende elk van de 6 leerjaren van het secundair onderwijs?

Deze reflectie kan op geen enkel ogenblik gelezen of begrepen worden als een vrijgeleide om de hervorming kost wat kost door te voeren. Ze moet gelezen worden als een inhoudelijke bespreking van wat nu voorligt. ACOD Onderwijs zal zich in een verdere fase van de besluitvorming niet gebonden achten door standpunten die nu ingenomen worden. Zeker niet als mocht blijken dat de rechten van het personeel in het gedrang komen. Toch wil ACOD Onderwijs ten volle zijn maatschappelijke taak opnemen en de discussie mee voeren vanuit een socialistische visie op het onderwijs: een openbaar, emancipatorisch en democratisch onderwijs.

Stappenplan met evaluatie

ACOD Onderwijs vindt dat de hervorming van het secundair onderwijs in alle scholen van elk net op hetzelfde ogenblik moet worden ingevoerd. Bovendien moet de hervorming van het secundair onderwijs worden uitgeschreven volgens een duidelijk scenario met een duidelijk stappenplan, dat een duidelijke tijdslijn weergeeft. Er moeten evaluatiemomenten na elke fase worden ingebouwd, zodat eventuele bijstellingen mogelijk zijn.

Noodzakelijke randvoorwaarden

ACOD Onderwijs aanvaardt nooit een hervorming van het secundair onderwijs:

- die een besparing inhoudt op het totale budget van het secundair onderwijs.
- die leidt tot een verhoging van de werkdruk van de personeelsleden.
- die raakt aan de huidige rechtspositie van het personeel.

- waarbij de overheid niet langer in een aanbod voorziet (dit kan ze zelf doen of door derden die een functionele openbare dienst verzorgen) dat toelaat dat de leerlingen en ouders een bewuste schoolkeuze kunnen maken.
- die het belang van de brede algemene vorming in alle leerjaren van het secundair onderwijs niet onderkent.

Wij vragen aan de minister om klaarheid te scheppen over deze uitgangspunten. Wanneer dit niet gebeurt, dreigt het debat te vertroebelen. Dit zou ons afleiden van de kern van de problematiek: een beter secundair onderwijs voor allen, zowel leerlingen als leerkrachten.

Wij zijn ervan overtuigd dat voor bepaalde realisaties binnen de hervorming meer middelen nodig zijn dan diegene die vandaag beschikbaar zijn, zoals bijvoorbeeld het schakelblok of de uren-differentiatie. Wij gaan ervan uit dat dit het onderwerp wordt van de volgende nota, waarin de modellen verder uitgewerkt worden en de budgettaire en personeelsgevolgen duidelijk worden. Wanneer de overheid de stap zet van een theoretisch kader naar een praktische benadering van de hervorming, moet men oog hebben voor de budgettaire consequenties op het vlak van infrastructuur. Dit zowel op het vlak van capaciteit, als op het vlak van nieuwe uitrusting voor scholen die momenteel niet uitgerust zijn om te beantwoorden aan de materiële eisen die de hervorming stelt.

Indien de overheid het standpunt van ACOD Onderwijs volgt en zeven procent van het Bruto Binnenlands Product zou besteden aan het onderwijs, kunnen al vele noden worden ingevuld.

ACOD Onderwijs is bereid om in discussie te treden over de hervorming van het secundair onderwijs en zal steeds nagaan in welke mate de hervorming tegemoetkomt aan de visie die ACOD Onderwijs ontwikkelde op het statutair congres van 9 mei 2008.

De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- uitstellen van de studiekeuze tot 16 jaar.
- een brede algemene basisvorming die steeds bestaat uit de volgende componenten: taal (inbegrepen cultuur), wiskunde-wetenschappen (inbegrepen onderzoek), technisch-technologische (inbegrepen praktijk), muzische (inbegrepen muziek en beeld), fysiek-motorische (inbegrepen sport en spel) vorming.
- onderwijs moet onafhankelijk kunnen opereren binnen de maatschappij.
- de overheid mag in de randvoorwaarden voor financiering of subsidiëring geen schaalvergroting opdringen.
- er moet voldoende regelgeving op Vlaams niveau behouden blijven, zowel wat betreft organisatiestructuur als personeelsregelgeving.
- modularisering in het secundair onderwijs is onaanvaardbaar en staat haaks op het aanbieden van samenhangende kennisgehelen.

Competenties

ACOD Onderwijs wenst te wijzen op het gevaar dat het werken met de begrippen 'competenties' en 'competentieontwikkeling' in zich draagt. De definitie zoals geformuleerd in de nota vinden wij niet problematisch. Integendeel, ook wij zijn van oordeel dat er een evenwicht moet zijn in het verwerven van kennis, vaardigheden en attitudes.

Wij verzetten ons evenwel tegen een verder terugdringen van de component 'kennis'. Los van een hervorming, merken wij dat vooral de zwakkere leerlingen vandaag verstoken blijven van een algemene basisvorming die zij nodig hebben bij een totale persoonlijkheidsvorming. Zonder het belang van vaardigheden en attitudes te minimaliseren, blijven wij voorstander

van een degelijke en duidelijke kennisoverdracht die mensen in staat stelt om op een afdoende wijze kritisch te staan in de complexe maatschappij waarmee ze geconfronteerd zullen worden.

Wij rekenen erop dat de overheid nauwgezet controleert dat het noodzakelijke evenwicht tussen kennis, vaardigheden, attitudes en het verwerven van inzicht in de uiteindelijke leerplannen gerespecteerd wordt. Inmenging van organisaties die aan de rand staan van het onderwijsgebeuren, moet worden vermeden. De onderwijsverstrekkers moeten, in overleg met de overheid, leerplannen kunnen vastleggen die aansluiten bij de inhoudelijke vraag van de arbeidsmarkt, gekoppeld aan de minimumvereisten die nodig zijn om een beroep uit te oefenen, zonder dat de arbeidsmarkt bepaalt wat er onderwezen wordt.

ACOD Onderwijs neemt een afwachtende houding aan ten aanzien van de hele operatie met de Vlaamse kwalificatiestructuur. Ondertussen aanvaarden wij dat de bepalingen van het decreet betreffende de kwalificatiestructuur, de context vormen waarbinnen gewerkt moet worden.

Overgang basis-secundair

ACOD Onderwijs juicht de versterking van het getuigschrift basisonderwijs toe. Dit mag op geen enkele manier geïnterpreteerd worden als een kritiek op het basisonderwijs. ACOD Onderwijs is ervan overtuigd dat veel problemen in het secundair onderwijs kunnen ondervangen worden als er in het basisonderwijs meer omkadering zou zijn. Dit zowel om kleinere klasgroepen te realiseren, als om in meer zorg te voorzien, bijvoorbeeld specifiek taalonderwijs in de grote steden. Een overheid die zichzelf en het onderwijsveld ernstig neemt, moet de permanente besparing op het basisonderwijs eindelijk opheffen door de aanwendingspercentages af te schaffen. De scholen hebben recht op de volledige omkadering die voorzien wordt.

Het tijdig opsporen en afdoend aanpakken van problemen in het basisonderwijs moet ervoor zorgen dat leerlingen beter gewapend en, meer dan vandaag het geval is, op de daartoe voorziene leeftijd naar het secundair onderwijs komen. Heel wat problemen van achterstand in het basisonderwijs beginnen met het taalaspect. Niet enkel kinderen met een vreemde moedertaal ondervinden dit probleem. Ook kinderen waar de thuistaal wel Nederlands is, hebben soms problemen omdat de thuistaal niet of onvoldoende aansluit bij de instructietaal. ACOD Onderwijs treedt de nota bij dat het getuigschrift basisonderwijs een kwaliteitslabel moet zijn dat een leerling krijgt als hij naar het eerste leerjaar van de eerste graad secundair onderwijs wil gaan. Het moet de garantie zijn dat de leerling over de bekwaamheden beschikt om het eerste leerjaar van het secundair onderwijs aan te vatten met kans op succes.

Enkel leerlingen die geen getuigschrift basisonderwijs hebben gaan naar het schakelblok. Leerlingen die wel een getuigschrift basisonderwijs hebben, gaan naar het gemeenschappelijk eerste leerjaar van de eerste graad. Op het einde van het schakelblok zou elke leerling, ook diegene die op basis van leeftijd naar de tweede graad gaat, een getuigschrift basisonderwijs moeten kunnen behalen.

Net omwille van deze opwaardering van het getuigschrift basisonderwijs verzet ACOD Onderwijs zich tegen een opgelegde, algemene screening voor Nederlands bij de start van het secundair onderwijs. Eerst stellen dat het getuigschrift de graadmeter is om aan te geven dat een leerling in staat is om de eerste graad aan te vatten en vervolgens een bijkomende screening opleggen, is niet consistent. ACOD Onderwijs ziet geen reden om het vak

Nederlands anders te bejegenen dan de andere vakken. Indien vastgesteld wordt dat een leerling zwak is voor een bepaald vak, moet hiervoor remediëring worden voorzien, zowel voor Nederlands als voor andere vakken.

Wij vrezen dat op een of andere manier deze screening misbruikt kan worden, om leerlingen te labelen en een sociale stratificatie door te voeren binnen het gemeenschappelijke eerste leerjaar van de eerste graad secundair onderwijs.

ACOD Onderwijs ondersteunt de bezorgdheid van de overheid dat de overgang van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs moet gepaard gaan met een overdracht van relevante leerlinggegevens. De overgang mag niet tot gevolg hebben dat belangrijke informatie over de vorderingen en ontwikkelingen van de leerlingen verloren gaat. Wij willen wel waarschuwen dat een verhoging van de planlast voor het personeel niet aan de orde kan zijn.

Gefaseerde studiekeuze

ACOD Onderwijs heeft geen problemen met het verlaten van de onderwijsvormen en het behoud van de gradenstructuur. Beide zijn een middel en geen doel op zich. De afschaffing van de onderwijsvormen kan ervoor zorgen dat de negatieve connotatie en de daarbij behorende stigmatisering van de leerlingen verdwijnt.

ACOD Onderwijs vindt het positief dat de nota uitgaat van een breed algemeen vormende eerste graad. Wij vinden echter dat men niet ver genoeg gaat: ook in het tweede leerjaar van de eerste graad zou men de zes belangstellingsgebieden moeten aanbieden. De studiekeuze van de leerlingen moet uitgesteld worden tot minstens de leeftijd van 14 jaar en een uitstel tot 16 jaar blijft ons uitgangspunt. De verbrede tweede graad is een stap in de goede richting. De verdere concretisering zal uiteindelijk onze houding bepalen.

Differentiatie

ACOD Onderwijs wil erop wijzen dat er grenzen zijn aan de differentiatie door de klasleerkracht. Het klasgebeuren moet een collectief gebeuren zijn en blijven; wij verwerpen de stap naar een geïndividualiseerd onderwijs. Studies hebben immers uitgewezen dat het welbevinden van de leerlingen voor een groot stuk samenhangt met het groepsverband. De mogelijkheid tot verplichte remediëring van de leerlingen in structureel ingebouwde lessen is een pluspunt. Dat andere leerlingen deze uren kunnen gebruiken voor verbreding of verdieping is zeker zinvol.

Er zijn wel vragen naar de organiseerbaarheid:

- is iedere school in staat om dit te organiseren?
- gaat dit aanleiding geven tot een quasi verplichte schaalvergroting?
- zijn de huidige middelen toereikend om deze ambities waar te maken?
- wat gebeurt er met leerlingen die voor bepaalde vakken remediëring nodig hebben, maar zich tegelijkertijd ook voor andere vakken willen verdiepen? Wat krijgt hier de voorrang: remediëren of verdiepen en wie bepaalt dit?

ACOD Onderwijs steunt de ambitie die de nota over de structureel ingebouwde remediëring uitspreekt, maar is op zijn hoede dat dit niet als een boomerang terugkeert in het gezicht van de personeelsleden. Er moeten middelen voorzien worden om deze ambitie waar te maken.

Recent ingevoerde 'flexibilisering', zoals het vrijstellen van leerlingen door de klassenraad, werden ook steeds afgewenteld op de personeelsleden (de klassenraad moet een zinvolle invulling van de vrijgekomen uren bedenken).

Nieuwe structuur eerste graad

ACOD Onderwijs is dus voorstander om de zes belangstellingsgebieden zowel in het eerste, als in het tweede leerjaar van de eerste graad aan alle leerlingen aan te bieden. Dit moet ervoor zorgen dat de leerlingen inderdaad voldoende keuzebekwaam zijn en dat zij voldoende geproefd hebben van de verschillende belangstellingsgebieden.

Daarnaast biedt dit ook de mogelijkheid om voldoende algemene vorming aan de leerlingen mee te geven, zodat ze kunnen opgroeien tot kritische burgers in onze maatschappij. Bovendien verhindert dit dat sommige scholen zich gaan blijven profileren als de 'betere' scholen, omdat ze bepaalde belangstellingsgebieden aanbieden en andere net niet. De studiekeuze mag geen schoolkeuze bepalen. De hervorming moet de garantie in zich dragen dat scholen, ongeacht of het gaat om zesjarige structuren of een middenschool met een bovenbouw, zich niet langer kunnen profileren als een 'zuivere ASO-school'.

Als deze doorbraak niet gerealiseerd wordt, is de hervorming een maat voor niets en resulteert ze waarschijnlijk in een cosmetische opsmukoperatie die voor de leerlingen geen wezenlijke veranderingen in zich draagt. Daarom moeten wij ons ook hoeden voor een hervorming die de scholengemeenschap als referentiekader neemt. Dit laat een profilering per school nog steeds toe, zodat de hervorming geen reëel effect heeft op het terrein.

ACOD Onderwijs benadrukt dat de verhoogde aandacht voor een meer gemeenschappelijke en brede vorming in de eerste graad niet ten koste mag gaan van de algemene vorming in de tweede en de derde graad. De hervorming moet zo opgebouwd zijn dat de algemene basisvorming voor alle leerlingen wordt bereikt op het einde van de tweede graad. Ook in de derde graad moet er voldoende ruimte voorzien worden in het lesurenpakket om de algemene vorming aan te bieden. De adolescent moet nog de kans krijgen om op de leeftijd van 16-17 jaar verder maatschappelijke problemen aangereikt te krijgen, zich te informeren en er zich een mening over te vormen.

ACOD Onderwijs is voorstander van de hervorming van de huidige B-stroom omdat die zijn initiële opdracht heeft verloren en wordt misbruikt als vooropleiding van het BSO. Het schakelblok moet een trampoline zijn waarbij de leerlingen door een intensieve begeleiding worden klaargestoomd om in het eerste of tweede leerjaar van de eerste graad in te stromen. In dit schakelblok moet het mogelijk zijn om leerlingen het getuigschrift basisonderwijs te laten behalen. Het is niet logisch dat leerlingen op basis van leeftijd doorstromen naar de tweede graad. Wij gaan wel akkoord dat een leerling op een bepaalde leeftijd (16 jaar) niet langer in het schakelblok kan zitten. Het automatisch doorschuiven naar de tweede graad kan niet; deze leerlingen moeten in de alternatieve leercircuits worden opgevangen (Leren en Werken of de Leertijd). Het schakelblok mag geen inleiding zijn voor het arbeidsmarktgericht onderwijs.

ACOD Onderwijs is voorstander om leerlingen sneller naar het schakelblok te laten komen en niet noodzakelijk te wachten tot 14 jaar.

Het spreekt voor zich dat voor deze grondige wijziging de nodige middelen moeten worden voorzien. De personeelsomkadering moet voldoende en ruim zijn om de nobele doelstellingen waar te maken.

Naast ons pleidooi om in iedere secundaire school in de eerste graad alle zes de belangstellingsgebieden aan te bieden, moet ook iedere secundaire school een schakelblok voorzien. Als niet alle scholen het schakelblok aanbieden, worden scholen die deze maatschappelijke taak wel op zich nemen gestigmatiseerd, of zal het volgen van het schakelblok quasi automatisch resulteren in een vervolgtraject dat gebonden is aan de specifieke school met een schakelblok.

Nieuwe structuur tweede en derde graad

De tweede graad moet zo gemeenschappelijk mogelijk zijn; de domeinbrede richtingen mogen geen te verregaande specialisaties in zich dragen. Het merendeel van de leerlingen in de tweede graad moet in de domeinbrede richtingen zitten; de andere mogelijkheden moeten veeleer de uitzondering blijven. Voor ACOD Onderwijs is het onaanvaardbaar dat systemen van werkplekleren ingevoerd worden in de tweede graad. Wij verzetten ons tegen het inschakelen van min-16-jarigen in het arbeidscircuit.

ACOD Onderwijs meent dat meer transparantie in het studieaanbod noodzakelijk is. Dat er aandacht moet zijn voor de eventuele personeelsgevolgen bij een herschikking van het aantal studierichtingen is evident.

ACOD Onderwijs vindt het belangrijk dat alle leerlingen op het einde van het secundair onderwijs een diploma verwerven. Meer dan de afschaffing van de onderwijsvormen, kan het behalen van een diploma secundair onderwijs het stigma op de huidige beroepsopleidingen wegnemen. Het komt wel eigenaardig over dat bij sommige overstappen tussen de graden het kwalificatieniveau gelijk blijft, ondanks het feit dat men een hogere graad aanvat.

Behoud vakken

ACOD Onderwijs vindt het positief dat 'het vak' als het referentiepunt van het personeelsstatuut behouden blijft. De mogelijkheid tot clustering tempert dit positivisme. De mogelijke personeelsconsequenties zijn onduidelijk en doen het ergste vermoeden. ACOD Onderwijs vindt het de plicht van de overheid om vakken te blijven gebruiken als ankerpunt van het personeelsgegeven. De vakken en de bijhorende inzichten moeten een stabiel, centraal vastgelegd element blijven. De clustering van vakken ondermijnt dit. De vakbekwaamheid van de personeelsleden staat garant voor een kwalitatief hoogstaand onderwijs. De mogelijke willekeur en rechtsonzekerheid die uit de mogelijkheid tot clustering voortvloeien, zijn voor ACOD Onderwijs onaanvaardbaar.

Conclusie

ACOD Onderwijs steunt een aantal elementen uit de nota, maar legt toch de nodige terughoudendheid aan de dag. Door de conceptuele aard van de nota resten er immers nog heel wat vragen:

- wat zijn de gevolgen voor het personeel?
- wat zijn de gevolgen op de organisatiestructuur van een concrete school?

- in welke mate kan verwacht worden dat de uitgangspunten (uitstel studiekeuze, verbetering B-stroom,...) gerealiseerd worden?

- houdt de hervorming een besparing in op het secundair onderwijs?

Zolang er hierop geen duidelijke antwoorden zijn, kunnen wij ons niet engageren om een hervorming te steunen. Dit verhindert ons echter niet om constructief mee te denken over een verbetering van ons secundair onderwijs. Deze verbetering moet samen met het personeel gerealiseerd worden en zeker niet ten koste van hun arbeidssituatie.